

Francesc Vallverdú i Canes

(1.12.1935 - 12.6.2014)

La nit del 12 de juny ens va deixar als setanta-vuit anys el nostre company Francesc Vallverdú i Canes, a causa d'una malaltia inesperadament ràpida i fatal. Tant la Secció Filològica, en la qual va ingressar l'any 2002, com tot l'Institut d'Estudis Catalans lamentem profundament la seva mort.

Per més que s'havia llicenciat en dret per la Universitat de Barcelona, va exercir poc temps d'advocat. La seva vida professional es va desplegar sobretot a Edicions 62, entre el 1965 i el 2003, durant prop de quatre dècades, amb el càrrec de cap de redacció. Ell mateix es va referir a aquesta editorial com la seva «universitat» i el seu laboratori de treball.

Gràcies al suport de Josep M. Castellet i amb l'observació directa de les dificultats dels autors per a consolidar els diferents estils de redacció, va poder elaborar i publicar el seu primer gran estudi: *L'escriptor català i el problema de la llengua* (1968).

Ben aviat es va convertir en un autor de referència en la naixent sociolingüística catalana, amb obres com *Dues llengües: dues funcions?*, de 1970, i *El fet lingüístic com a fet social*, publicat el 1973, després d'obtenir l'any anterior el Premi Joan Fuster d'assaig.

Ja des d'aleshores va contribuir també al coneixement de la situació social de la llengua catalana en l'àmbit hispànic, amb dues obres com *Sociología y lengua en la literatura catalana*, de 1971, i *Ensayos sobre bilingüismo*, de 1972; una tasca que més endavant prosseguiria amb *El conflicto lingüístico en Cataluña: historia y presente*, publicada el 1981.

L'any 1973 va ser un dels membres fundadors del Grup Català de Sociolingüística (GCS), constituït a Prada i presentat internacionalment en el Congrés de Sociologia de Toronto de 1974 —tot i que Vallverdú no pogué ser present en cap d'aquests actes, perquè li havia estat retirat el passaport a causa de la seva militància política.

El GCS, després Associació de Sociolingüistes de Llengua Catalana, es va incorpo-

rar l'any 2008 a l'Institut com a societat filial, amb el nom actual de Societat Catalana de Sociolingüística. Francesc Vallverdú va ser durant uns anys —entre el 1991 i el 1999, després d'Antoni M. Badia i Margarit— president del Grup Català de Sociolingüística i director —entre el 1977 i el 2000— del Consell de Redacció de *Treballs de Sociolingüística Catalana*, que avui continua essent la revista de la Societat.

Vallverdú, com dèiem, s'havia implicat en l'acció política des de la seva incorporació al PSUC el 1959, i la seva intervenció en l'orientació de la política lingüística durant els darrers anys de la dictadura de Franco i al llarg de la Transició democràtica va ser crucial.

Aquesta perspectiva més política de la seva activitat en part es reflecteix als documents de l'Àrea de Llengua del Congrés de Cultura Catalana —que es va desenvolupar entre el 1976 i el 1977—, en la qual el GCS s'implicà de ple, sota la coordinació del Dr. Badia, però Vallverdú també va participar més tard intensament en les negociacions i els treballs preparatoris de la Llei de normalització lingüística de 1983.

Mentrestant, dos dels seus llibres, apareguts el mateix any 1980 —*Aproximació crítica a la sociolingüística catalana* i *La normalització lingüística a Catalunya*—, van tenir una gran incidència pública en aquella etapa inicial de la Generalitat restablerta.

Al cap de poc, arran del seu nomenament com a responsable dels serveis lingüístics de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, càrrec que ocupà del 1985 al 2006, la seva contribució a la consolidació del model de llengua dels mitjans de comunicació audiovisuals va ser singularment important. Es recull en part als seus llibres *Elocució i ortologia catalanes*, de 1986, i *El català estàndard i els mitjans audiovisuals: escrits elaborats des de la Comissió de Normalització Lingüística de TVC*, publicat l'any 2000.

En el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, el 1986, havia coordinat precisament l'Àrea de Mitjans de Comunicació, que dugué a terme les sessions a Perpinyà, i aquell mateix any ja li fou concedida la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya en reconeixement de la seva trajectòria.

Poc després va ser també assessor lingüístic del *Gran Larousse català*, entre el 1987 i el 1993, conjuntament amb Joan Solà i Joan Martí.

Del 1991 al 1999 fou membre del Consell Social de la Llengua Catalana de la Generalitat de Catalunya. Paral·lelament, sempre es va mantenir present en els grans debats sobre el futur de la llengua, des d'una posició alhora crítica i ponderada, com evidencien els seus llibres *L'ús del català. Un futur controvertit*, de 1990, i *Velles i noves qüestions de sociolingüística*, de 1998.

Una altra de les grans obres col·lectives que va dirigir amb encert cap al final de la seva activitat a Edicions 62 va ser l'*Enciclopèdia de la llengua catalana*, que culminaria el 2002.

Aquell any, al cap de poc de ser elegit membre de la Secció Filològica, accedí a la Vicepresidència de la Secció, que va ocupar del 2002 al 2006, i més endavant (del 2007 al 2013) va ser nomenat delegat del president de l'IEC per a les societats filials.

A part d'aquests càrrecs, la seva actitud de disponibilitat envers la nostra institució va ser constant. Així, arran del centenari de l'Institut (2007), va coordinar dues activitats col·lectives d'especial importància: la *Commemoració del Centenari del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906)* i el *Simposi Internacional sobre el català al segle XX. Balanç de la situació i perspectives de futur*. Les actes d'aquests dos esdeveniments, de les quals va ser el curador, apareixerien publicades l'any 2009.

Encara l'any 2013 publicaria a l'IEC un nou recull d'articles: *Apunts i contrapunts sociolingüístics. En el centenari de les 'Normes ortogràfiques'*.

La seva implicació activa en nombroses entitats i publicacions és impossible de referir amb detall. Destaquem, però, que des del 2004 ha estat president de la Fundació Congrés de Cultura Catalana i que va ser membre de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana i del PEN Català. Això ens porta a esmentar, ni que sigui breument, la seva obra creativa, eminentment poètica, i la seva activitat de traductor, sobretot des de l'italià.

L'any 1960 ja va guanyar el Premi Salvat-Papasseit pel seu primer llibre de poesia, *Com llances* (1961). Publicarà després *Qui ulls ha* (1962) i *Cada paraula un vidre*, recull guardonat amb el premi Carles Riba el 1965. Més endavant apareixen *Somni, insomni* (1971), *Retorn a Bìlbilis* (1974) —premi Ausiàs March de Gandia del 1973—, *Regiment de la cosa pública* (1983), *Leviatan* (1984), *Festival amb espills de Ramon Roig* (1989) i *Encalçar el vent* (1995). L'any 2009 publica l'obra poètica completa amb el títol de *Temps sense treva*.

Va traduir obres d'Alberto Moravia, Cesare Pavese, Italo Calvino, Leonardo Sciascia, Pietro Aretino i Giovanni Boccaccio. L'any 1988 guanyà precisament el Premi Ente Nazionale Giovanni Boccaccio de Florència per la traducció d'*El Decameró*, publicada el 1984.

Ens ha commogut i entristit la seva pèrdua, però sempre ens quedaran la seva obra i el seu exemple personal, tant en el tracte afable amb tots els companys com en la dimensió cívica, indefectiblement al servei de la llengua i del país.

Text llegit pel senyor Isidor Marí i Mayans en el Ple del dia 16 de juny de 2014